



به نام خداوند جان و خرد کزین برتر اندیشه برنگذرد

اندیشه انتشار مجله‌ای درباره آیین دادرسی مدنی تطبیقی هنگامی نیرو گرفت که نگارنده این چند خط، در دانشگاه سوربن، پاریس یک، فرصت مطالعاتی را می‌گذراند و به چشمان خود می‌دید که چگونه گروهی از متخصصان شاخه‌ای از حقوق، هر بار با تدوین مقالات گرد هم آمده و آخرین پیشرفت‌های دانش تخصصی خود را به نمایش می‌گذارند. آن زمان که دهه آغازین قرن بیست و یکم بود، هنوز در کشور عزیز ما مجلات حقوقی چندان گسترش نیافته بود و جز تعدادی مجله دانشگاهی درباره علم حقوق، البته آن هم در دانشگاه‌های بزرگ مانند دانشگاه تهران، مجلات تخصصی که به موضوعی معین از میان موضوعات حقوق اختصاص داشته باشد، اندک بود.

این اندیشه زمینه یا مبنای دیگری نیز داشت که باید آن را عمومی بودن مجلات حقوقی در ایران دانست. این زمینه خود موجب شده بود که یا نتوان در شماره‌های مجلات مقاله‌ای در آیین دادرسی مدنی تطبیقی یافت یا اگر مقاله‌ای در این باره منتشر می‌شود، از نگاه مفهوم و مصادیق مطالعه تطبیقی، در اصل شیوه و هدف و کارکرد مقایسه و تطبیق، دچار نوعی کاست و فزود و ازگانی است. به دیگر سخن، هم معنای مطالعه تطبیقی در مقالات ایرانی در حد مقایسه مختصر تنزل یافته بود و هم مصداق آن محدود شده بود به بررسی حقوق چند کشور خاص مانند فرانسه یا انگلستان آن هم در حدی که مولف در این کار توانمند باشد یا منابعی در دست داشته باشد.

از سوی دیگر، تخصصی نبودن مجلات اشکال بزرگ دیگری داشت؛ داوری مقالات آیین دادرسی مدنی و به ویژه مقالات آیین دادرسی مدنی تطبیقی نیز در مجلات کلی و عمومی حقوق به خوبی انجام نمی‌شد و پژوهش‌های خوب همیشه با خرده‌گیری‌های سلیقه‌ای مواجه بودند که نشر مقالات را کند و دشوار می‌کرد.

وانگهی، پژوهشگران نیز نمی‌دانستند برای جستجوی مقالات تخصصی آیین دادرسی مدنی و به ویژه آیین دادرسی مدنی تطبیقی، مشخصاً باید کدام مجله را بجویند. همه این گونه کاستی‌ها، آیین دادرسی کاران در حقوق ایران را کم‌کم بر آن داشت که بایسته و شایسته است، مجله‌ای تخصصی در آیین دادرسی مدنی تطبیقی تهیه و منتشر شود. این چنین بود که قرعه فال به نام مدیر مسئول زدند و از او خواستند کارهای تقاضای مجله و فرایندها را انجام دهد. حقیقت شیرین این است که این کار با عشق و علاقه انجام شد. درخواست صدور مجوز مجله در وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی بررسی شد و سرانجام، مجوز مجله در تاریخ ۲۶ فروردین سال ۱۴۰۴ صادر شد. با صدور مجوز، کارهای مقدماتی مانند صدور احکام سردبیر و گروه دبیران و تهیه سایت مجله و عقد قرارداد با ویراستار ادبی و صفحه‌آرا به سرعت آغاز شد.

کارها خوب پیش می‌رفت که جنگ شوم ۱۲ روزه دژخیمان علیه آب و خاک پاک ما و مردم شریف ایران آغاز شد. این رویداد ناخوشایند که به شهادت گروهی از هموطنان ما و نیز تجاوز به خاک پاک ایران انجامید و البته نمایانگر دلیری‌های غرور آفرین بسیار در میان ایرانیان و به ویژه نیروهای مسلح بود، گرچه اندکی در کار نگارش و تهیه مقالات کندی پدید آورد، به هر روی و به هیچ روی، مانع حرکت علمی گروه نویسندگان محترم شماره نخست نشد. همگان، چه سردبیر محترم جناب آقای دکتر مجید غمامی و چه گروه دبیران و چه داوران ارجمند که نامشان در صفحات آغازین شماره نخست آمده است، بی‌هیچ چشم‌داشتی مقالات را بررسی کردند و به مرحله نشر رساندند.

اینک، شماره نخست مجله آیین دادرسی مدنی تطبیقی که زیر نظر استادان متخصص حقوق آیین دادرسی مدنی و بازرگانی و در پیوند با «هسته پژوهشی عدالت و آیین دادرسی مدنی دانشگاه تهران»، با رعایت معیارهای علمی - پژوهشی منتشر شده است، از دیدگان شما خوانندگان محترم می‌گذرد. این مجله آغاز راهی طولانی توسعه و تکمیل دانش آیین دادرسی مدنی ایران از رهگذر حقوق تطبیقی خواهد بود.

هدف در مجله آیین دادرسی مدنی تطبیقی توسعه دانش حقوق تطبیقی در موضوع آیین دادرسی مدنی است. آنچنان که گفته شد، آیین دادرسی مدنی در این مجله به معنای آیین دادرسی مدنی و بازرگانی است که شامل دادخواهی، دسترسی به عدالت، حق بر قاضی مستقل و بی‌طرف، آیین دادرسی عادلانه، حق بر اجرای موثر رای می‌شود. این مفهوم کلی آیین



دادرسی مدنی، به طور کلی همه روش‌های قضایی و غیرقضایی، اداری، توافقی، دوستانه، مدنی و تجاری و اداری یا به تعبیر دیگر دولتی یا خصوصی یا شبه دولتی را در بر می‌گیرد.

همچنین باید گفت که مطالعه تطبیقی در این مجله، اصل و اساس در روش مطالعه است تا بر بنیاد آن، رهیافت‌های نویی برای توسعه و تکمیل و ترویج حقوق آیین دادرسی مدنی به دست آید. در مطالعات تطبیقی، روش‌های نظام‌محور یا کشورمحور یا بررسی تطبیقی با مدل‌های جهانی یا منطقه‌ای آیین دادرسی شیوه و روش خواهد بود. چشم انداز این مجله به چشم انداز دانشنامه بین‌المللی حقوق تطبیقی و مجلدات آیین دادرسی مدنی که زیر نظر روانشاد مورو کاپلتی تدوین شده، نزدیک است که درباره دوره آیین دادرسی مدنی تطبیقی نگاشته شده زیر نظر آن استاد ارجمند مطلبی در این شماره آمده است که تا حدی گویاست. موضوعاتی همچون موضوعات زیر در این چشم انداز، به طور ویژه بستر و زمینه توجه است: مبانی و بنیادها، سیاست‌ها و آرمان‌های آیین دادرسی مدنی؛ مطالعات تاریخی و پرداختن به زمینه‌های پیدایش قواعد آیین دادرسی در نظام‌های حقوقی؛ سازمان قضایی و نهادهای دفاع و وکالت دادگستری، مراجع غیرقضایی و دادگاه‌ماننده؛ حق دادخواهی و دفاع؛ طرفین؛ آیین دادرسی به معنای خاص؛ اصول حاکم بر آیین دادرسی و فرایندهای قضایی؛ عدالت آیینی؛ ادله اثبات دعوا؛ شیوه‌های شکایت از رای؛ اعتبار امر قضاوت شده و اثر رای؛ اجرای احکام و آیین‌های اجرایی و اجرای موثر رای و داوری ملی و بین‌المللی.

چنین نگرشی به آیین دادرسی مدنی تطبیقی نیاز به نگاه تطبیقی اصیل دارد از این رو، در این شماره کوشش شده است مقالاتی نیز به زبان انگلیسی یا فرانسه تهیه و منتشر شود تا گام‌های درستی در مطالعه تطبیقی آیین دادرسی مدنی برداشته شود.

نویسندگان محترم، استادان و پژوهشگران، بی‌گمان در ادامه کار (حیات) این مجله سهم دارند. ایشان این مجله را از آن خود بدانند و لطف نموده، با ارسال مقالات اصیل و پژوهش‌های معتبر خود به مجله، خون در رگ‌های دانش آیین دادرسی مدنی ایران را به گردش در آورند. این یادداشت به فرخندگی صدور مجوز مجله و انتشار شماره نخست نگاشته شد. نگارنده امیدوار است بتواند، به لطف و مدد حضرت حق، گام کوچکی برای گسترش دانش آیین دادرسی مدنی در ایران بردارد.

حسن محسنی

استاد آیین دادرسی مدنی و بازرگانی

دانشکده حقوق و علوم سیاسی

و عضو هسته پژوهشی عدالت و آیین دادرسی مدنی

دانشگاه تهران

۱۰ شهریور ماه سال ۱۴۰۴



آیین دادرسی مدنی تطبیقی
Comparative Civil Procedure

یادداشت
مدیر مسئول